

IRODALOM.

The logical bases of education by I. Welton; M. A. London. 1908. XVI + 288. (Macmillian's Manuals for Teachers ed. by O. Browning and S. F. Fletcher).

Amikor Welton könyvének olvasásához fogtam, címe után azt hittem, hogy a pädagogia és logika viszonyának rendszeres kifejtését fogom benne megtalálni, ami ma, Natorp elmékedésének hatása alatt természetes várakozásnak látszik. Csalódtam. E mű voltaképp tipikus angol logika, melynek csak az utolsó rövid fejezetében (Logic and education. p. 246—261.) van a címben jelzett pädagogiai vonatkozásról szó. Az egész könyvet betöltő logikai rész, mely nem sokat tartalmaz a hagyományos formális logikából, alkalmasnak látszik ugyan arra, hogy az értelmi nevelés és a pädagogiai metodológia elvei rajta nyugodjanak, de épen e vonatkozások kénytelenek az utolsó fejezet ösztövére keretében nem valami újszerű köntösben meghúzódni.

Welton szerint a logikának annyiban van köze az egész nevelési folyamathoz, amennyiben e folyamat racionális. A nevelő ne várjon több segítséget munkájában a logikától, mint a pszichológiától. Mindkét tudomány csak általános irányítást ad. A pszichológia annyiban segíti a tanítót, hogy megismerteti vele a lelki tevékenységek fölbresztésének eszközeit; a logika pedig, hogy meghatározza azon utakat, melyeken az értelmi tevékenységnek le kell folynia, hogy elérje az ismerés célját. A tanító tanításának természete által meghatározza egyszersmind a tanuló gondolatfolyamatainak természetét is. Ha az előbbi módszertelen és rendszertelen, ha megenged helytelen következtetéseket vagy felbátorít hirtelen és jogtalan következményekre, akkor nem remélhetjük, hogy a tanuló világosan és szabatosan gondolkodjék, sőt inkább ebben megakadályozva kell gondolnunk őt. Minden tanításnak «logikus»-nak kell lennie abban az értelemben, hogy módszeres és érvényes gondolatsornak kifejezése legyen. A logika az érvényességnek csak általános feltételeit adja s egyéb ismeretnek kell eldönteni, mennyiben vannak e feltételek teljesítve. Ezért a logikában az oktatási módszernek csak általános és elvont alapjait kereshetjük.

Az értelmi nevelés minden elmélete a legszorosabb viszonyban áll a kornak az ismerés módszeréről való egyetemes felfogásával. A középkor módszertani felfogása pl. legnagyobbrészt abban állott, hogy egyetemes ítéletekből deduktíve kell az egyesre következtetni; a tanítás módszere is innen deduktív jellegű volt. A tekintély által kijelentett egyetemes elvek voltak főképp a tanítás logikai alapjai. Kétségtelen, hogy a mechanikus tanulás sokkal jobban járta abban az időben, mint ma, de azért annak, aki a skolasztikus logikusok subtilitásait ismeri, be kell vallania, hogy a jobbara deduktív tanítás mellett sem volt elzárva a tanuló önálló értelmi tevékenységének útja. A természettudományok fellendülése a tanítás módszerére is nagy hatással volt, bár a tanítói gyakorlatban az induktív heurisztikus módszer csak nehezen tört magának utat. Modern elv: a tanulót a felfedező helyzetébe kell állítani, vele kell az eredményt kitaláltatni, nem pedig számára kész dolgokat referálni; a tanuló magamaga számára gondolkodjék. — Ezután a szerző néhány módszertani maximát (a konkrétól menj az absztraktra, a határozatlanról a határozottra, az egyszerűről az összetettre, az ismertről az ismeretlenre, a tapasztalatiról a racionálisra) fejteget semmiképen sem új vágásokon.

Welton szerint a logika az a tudomány, mely az ismerés eredetét, fejlődését és szerkezetét kutatja (p. 62.). Mellözve e meghatározás nagyon is vitás voltát, nem értjük, hogyan folyik belőle az, hogy «az első pont, melyet a *logika* a nevelési elméletben hangsúlyoz az, hogy minden igazi nevelésnek tekintettel kell lennie azon társadalomra, melyben történik» (p. 249.). Érthetetlen az is, mennyiben van köze a logikának azon fejtegetéshez is, mely szerint a nevelőnek az a feladata, hogy a gyermeket a saját természetéről való világos felfogásra segítse, melyre azonban magára hagyatva soha sem jutna. «Ez a nevelésnek külső és egyetemes szempontja, melyet a *logikához* való vonatkozása emel ki» (p. 251.). A logika fogalmának igen széles, szinte határtalan terjedelmű felfogása már eleve alkalmatlanná teszi a könyvet arra, hogy a pädagogia és logika viszonyára csak némiképp is az eddiginél intenzivebb fényt derítsen.

Dr. Kornis Gyula.

*

Wider das Schulelend. Ein Notruf von dr. Wilhelm Ostwald.

Emer. Professor, Mitglied der Akademien und Gesellschaften der Wissenschaften zu St. Petersburg, Christiania, Leipzig, Budapest etc. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft.

Ostwald Vilmos a lipcsei egyetemen a vegytan tanára, ki mellesleg mondva, a budapesti tudományos akadémiának is kültagja és aki szaktudományának ápolása mellett gyakran a modern tanítás